

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Володимира Федоровича Черкасова про дисертацію Лілії Орестівни
Синишин «Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець
XIX – перша половина XX століття)», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 –
загальна педагогіка та історія педагогіки**

На сучасному етапі інтеграції України в європейський соціокультурний простір все більшого значення набувають питання модернізації системи освіти. Це спонукає до усвідомлення й осмислення актуальних проблем і перспектив освітнього процесу, доводить необхідність звернення до питань становлення і розвитку мистецької освіти різних регіонів України, виокремлення закономірностей і тенденцій розвитку художньо-промислової освіти Галичини, діяльності художньо-промислових шкіл, структурування змістово-методичного забезпечення навчання, поєднання художньої та виробничої складових у підготовці фахівців. Саме тому дослідження розвитку художньо-промислової освіти Галичини кінця XIX – першої половини XX століття є необхідним і становить як науковий, так і практичний інтерес.

Вибір для історико-педагогічного дослідження саме цієї проблеми вважається дуже вдалим. Вона є ключовою й уможлиблює водночас розглянути різноманітні аспекти розвитку художньо-промислової освіти Галичини кінця XIX – першої половини XX століття. Слушним є також і вибір хронологічних меж дослідження, які охоплюють період 1876–1939 років, період, коли Галичина знаходилася у складі Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої.

Це значущий етап в історії вітчизняної політики художньо-промислової освіти, наповнений бурхливими подіями, активним пошуком освітян, боротьбою підходів, сміливого експериментування, зміною освітньо-виховних парадигм. Зауважимо, що саме цей період в історії розвитку художньо-промислової освіти в Галичині є взагалі малодослідженим, й автор справедливо вказує на незначну його історіографію. Таким чином, дисертація Л. О. Синишин уже за цією ознакою має велику ступінь новизни. Змістовність дослідження, його вірогідність і певною мірою новизну, забезпечує джерельна база. На особливу оцінку заслуговує сумлінна праця Л. О. Синишин стосовно пошуку дослідницьких матеріалів.

Тож цілком закономірно, що джерельна база дисертаційної роботи є достатньо повною й складається з різноманітних першоджерел: законодавчих та нормативних актів України з питань розвитку освіти і культури; документів та матеріалів про становлення і розвиток художньо-промислової освіти Галичини, фондів Центрального державного історичного архіву м. Львова, Державного архіву Івано-Франківської області, фондів музею Української гімназії №1, м. Івано-Франківська, архівних матеріалів фондів архівів Києва і Херсона.

Науковий апарат дисертації не викликає заперечень. Визначені авторкою завдання дослідження дають можливість досить повно й різнобічно розкрити обрану проблему. Структура роботи відображає послідовність реалізації дослідницьких завдань, визначених здобувачем.

Варто наголосити на ґрунтовності зробленого дисертанткою аналізу поняттєво-категоріального апарату, зокрема дефініцій «художньо-промислова освіта», «розвиток художньо-промислової освіти», «чинники», «періоди», «етапи», «тенденції».

Позитивно оцінюємо обґрунтування автором дисертації концепції дослідження, яка ґрунтується на припущенні, що на організацію діяльності художньо-промислових шкіл різних типів впливали політико-економічні та соціально-культурні пріоритети щодо підготовки дітей і молоді до праці в художньо-промисловій сфері.

Дисертантка переконливо обґрунтувала пріоритети Австро-Угорської доби в галузі художньо-промислової освіти, які пов'язує з розвитком містобудування та намаганням уряду нівелювати відставання галицьких земель. У добу Другої Речі Посполитої зміст художньо-промислової освіти варто було концентрувати на підготовці робітників до праці на промислових підприємствах.

Заслуговують позитивної оцінки підходи, які Л. О. Синишина поклала в основу наукового пошуку, а саме: соціокультурний, парадигмальний, хронологічний, цивілізаційний, герменевтичний. Відповідно до визначених підходів автором дисертаційного дослідження запроваджувалися методи, з-поміж яких: пошуково-бібліографічний, історико-ретроспективний, біографічний, герменевтичний.

Заслуговує на увагу те, що дисертанткою запропоновано періодизацію культурно-освітнього середовища та схарактеризовано тенденції розвитку досліджуваного феномена в періодах та історичних проміжках етапів. До того ж за результатами історіографічного та наукового аналізу за критерієм суспільно зумовленої мети, змісту, способів організації художньо-промислової освіти систематизовано історіографію та джерела наукового пошуку.

Дисертантка переконливо обґрунтувала періодизацію історіографії на засадах інформаційного, системного, соціокультурного, герменевтичного підходів. Л. О. Синишин виокремлено чотири періоди: 1876–1918 рр. – історіографія Австро-Угорської доби; 1918–1939 рр. – праці та документи про освіту часів Другої Речі Посполитої; 1939–1991 – праці радянської доби; з 1991 р. – сучасна українська історіографія.

Вельми цінними є зроблені дисертанткою висновки, що на розвиток художньо-промислової освіти в умовах Австро-Угорської монархії та Другої Речі Посполитої впливали соціально-економічні, етнокультурні та організаційно-педагогічні чинники. Народні мистецькі та виробничі традиції слугували основою для розвитку новітніх естетико-культурних концепцій. Акцентовано увагу на тому, що різнобічні мистецькі зв'язки

галицьких майстрів із європейськими творчими й виробничими спілками сприяли розвитку художньо-промислової освіти Галичини. Завдяки цьому зростала чисельність фахових шкіл (кераміки, гончарства, художнього металу, килимарства, ткацтва, обробки дерева).

Наукову цінність представляє запропонована і обгрунтована дисертанткою періодизація розвитку художньо-промислової освіти Галичини. Виокремлено два періоди, перший період (1876–1918 рр.) – становлення та розвиток художньо-промислової освіти Галичини в умовах Австро-Угорської монархії характеризує поступ досліджуваного явища в культурно-освітньому, політико-економічному просторі Австро-Угорщини; другий період (1919–1939 рр.) – одержавлення художньо-промислової освіти Галичини в політико-економічному та культурному полі Другої Речі Посполитої. Кожен із зазначених періодів поділяється на два етапи, які обгрунтовано на основі опрацьованих архівних матеріалів. За такого підходу дисертантці вдалося здійснити історичну реконструкцію цього періоду, показати динамізм процесів, що відбувалися в художньо-промисловій освіті, й на цьому фоні розкрити особливості її розвитку.

Відповідно до запропонованих періодів та етапів побудовано зміст третього розділу дисертаційного дослідження. На основі системного аналізу протоколів, звітів та листувань доведено, що вивчення діяльності художньо-промислових шкіл Галичини в 1876–1918 рр. свідчить про багатогранність і різновекторність забезпечення навчального процесу. Кожна художньо-промислова школа шукала характерний для неї шлях розвитку. Навчальні програми розроблялися відповідно до цілей її діяльності, естетичного спрямування, орієнтації на виробництво предметів домашнього вжитку і промислових товарів. Провідною тенденцією, котра зумовила поступ державних і приватних художньо-промислових шкіл різних типів і структур, була державна освітня політика. Художньо-промислові школи забезпечували інтеграцію мистецтв, художніх традиційних практик із фаховою промисловою підготовкою. До того ж дисертанткою з'ясовано

тенденцію впливу громадських ініціатив на поступ художньо-промислової освіти.

Варто наголосити, що обраний здобувачкою шлях репрезентації та інтерпретації заявленої проблематики є доцільним і найбільш вдалим. Дисертанткою доведено, що відбулося збільшення чисельності художньо-промислових шкіл, з-поміж яких: вищі художньо-промислові школи, фахові школи, гімназії, індивідуальне ремісниче навчання, зимові курси. Художньо-промислова освіта Галичини поєднувала нове технологізоване виробництво з художніми традиціями народного мистецтва. Її зміст відтворював духовну і предметну культуру, формував в учнів здатності спрямовувати народну мистецьку традицію в професійну площину. Автор дисертації справедливо наголошує, що долучення учнів до вивчення ремесел і декоративно-ужиткового мистецтва сприяло усвідомленню ними сутності народної культури, що підносило рівень системи художньо-промислової освіти.

Вагомим є те, що дисертантка доводить, що основним критерієм якості художньо-промислової освіти була виставкова діяльність. Взаємодія з мистецькими музеями, ремісничими і громадськими товариствами сприяла осучасненню змісту освіти, пошуку нових форм і методів роботи.

Позитивної оцінки заслуговують запропоновані Л. О. Синишин таблиці, які презентують поступ художньо-промислових шкіл Галичини. Крім того, характеризуючи зміст художньо-промислової освіти дисертантка приходить до висновку, що для нех характерно поєднання етнічно-регіональних особливостей і рис притаманних європейській культурі.

Варто відмітити цінність представлених у роботі додатків. Особливо це стосується програми спецкурсу для студентів «Розвиток художньо-промислової освіти Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ століття»; додатки, у яких презентовано загальногеографічні карти Австро-Угорщини, Галичини, Буковини та Польщі, матеріали з фондів музею української державної гімназії в Станіславові, свідоцтва зрілості учнів, кошторис, патенти, зразки української орнаментики.

Аналіз дисертації дає підстави зробити висновок, що поставлені завдання повністю виконані. Л. О. Синишин володіє методами наукового пошуку, опрацювання та аналізу історико-педагогічної інформації, побудови наукового дослідження, узагальнення одержаних результатів.

Результати дослідження знайшли відображення в публікаціях у фахових виданнях, пройшли необхідну апробацію у виступах на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Упровадження результатів дослідження підтверджено відповідними довідками. Автореферат чітко відбиває структуру, зміст та основні положення дисертації. Загалом дисертаційна робота «Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX століття)» заслуговує на позитивну оцінку.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що зміст основної частини дисертаційної роботи повністю розкриває хід розв'язання поставлених дослідницьких завдань. Результати дослідження достатньо розкриті на сторінках рукопису дисертації, зміст якої сприймається цілком завершеним. Мовностилістична культура роботи досить висока, що забезпечує легкість і доступність розуміння тексту.

Водночас, як і будь яке дослідження, що має характер живого пошуку, робота Л. О. Синишин не позбавлена певних недоліків, неточностей, а також містить положення, які спонукають до дискусії. До них можна віднести такі:

1. Позитивно оцінюючи напрацювання дисертантки щодо вітчизняних архівних першоджерел, вважаємо, що варто було б проаналізувати ті джерела, які знаходяться в архівах країн, до складу яких у досліджуваний період входила Галичина.
2. На нашу думку, в дисертації доцільно було б актуалізувати увагу на описі прикладів творчих портретів найкращих представників художньо-промислової освіти Галичини, висвітлити зміст їхньої методичної роботи.

3. Висновки до третього розділу більш обгрунтовані, ніж загальні висновки. Варто було б зробити їх більш стислими і скоротити до двох-трьох сторінок.

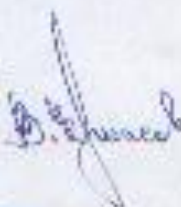
4. Текст дисертації не позбавлений технічних огріхів.

Висловлені зауваження, сумніви і побажання, ні в якій мірі не знижують теоретичної і практичної цінності виконаного дослідження.

Детальне вивчення дисертаційної роботи дозволяє дійти висновку, що основні положення та результати дослідження належно обгрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну і практичну значущість, апробовані та впроваджені в практику роботи закладів вищої освіти. Дисертаційна робота Лілії Орестівни Синицини «Розвиток художньо-промислової освіти Галичини (кінець XIX – перша половина XX століття)» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій та п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, і дає підстави для присудження Лілії Орестівни Синицини наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.06.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музичного мистецтва
і хореографії ЦДПУ ім. В. Винниченка

 В. Ф. Черкашин

Підпис завіряю:

Проректор з наукової роботи

 С. П. Михида